

A'

CSÁSZARI ÉS KIRALYI FELSÉG
ENGEDELMÉVEL.

Nro 20.

Költ Bétsben, Böjt-más Havának (Mártziusnak)
9-dik napján 1802-dik Éltendőben.

B é t s.

Ő Felsége, Udvari Tanácsos Holzmeister Urat Nyitra Vármegyében az Ő Felsége Holitsi és Sásvári Familia jószága Administátorát, egy igen drága brillántos pikszissel méltóztatott meg ajándékozni, azon való különös meglegedésének jeléül, hogy a' nevezett Udvari Tanácsos Úr ezen jószágokban a' gazdaság minden részeinek gyarapítása 's jó karba hozása által, a' jószág jövedelmeit szembe tűnőképpen nevelte. Ez előtt, kiárendálván Udv. T. Holzmeister Úr Veszprém Vármegyében az Enyég körül való pusa-

takat, annyira vitete ott jól tanított emberéi által a' juh-tartást, hogy száz ezer forintokra megy a' nyereség a' mellyet abból tíz tizenkét esztendőök alatt hajtott magának.

Brunhauser a' diófák tenyésztetéséről egy útmutatást készített, mellyet Ő Császári Királyi Felsége, egy Januárius 26 dikán ki adot végzése szerént, a' leg nagyobb meg elégedéssel venni, sőt ezen intézet munkába való vételét is parantsolni méltóztatott. Az író nevezett munkátskájában, a' melly köz haszonra nem soká közönségeszé fog tétetődni, meg-mutatja, mitsoda hasznot vehetnek az Ő Felsége örökös Tartományai a' diófák szembe tűnő tenyésztetéséből, nemcsak az által, hogy ennél fogva a' közönséges fa szükiben magokon segíthetnek, hanem az által is hogy a' dióból készült olaj, sok pénzt meg mentene, mellyet eddig az olajért, az idegeneknek kellett adni; 's a' mikor a' szalonna drága, az ételek készítésére haszonnal fordíthatnák.

Bétsnek lakosai naponként szaparodnak; megtettszik ez abból, hogy a' tavalyi esztendőben 73033 Ökrök, 1847 vágó meddő tehének, 65638 borjúk, juhok 223,429 bárányok, 76271 hízott disznók, és 14326 nyársra való malatzok kívántattak meg a' nép élelmére. E' mellett 438491 akó Austriai, 521562 akó Magyar Országi bor, és 365516 akó ser, 's 800000 Mázsa liszt, és kenyérnek való liszt fogyott el, és így sokkal több mint az az előtt való esztendőben.

Magyar Ország.

Zemlinből Febr. 21. dikén. Egy Konstán,

zinápolyból Febr. 14-dikén érkezett Kurír, azt a' hirt hozta, hogy a' Szilistriai Basa Aga Muspha nevezetett Belgrádi Basává. Ezen a' híren a' Jantsárok nagyon meg örültek: mindazáltal a' várat szinte úgy erősítik mint az előtt, 's az eleség bé szerzése által készünek az ostromhoz. A' nevezett Kurírtól hallottuk azt is, hogy a' Muzka Udvar, a' Fényes Portához küldött követének az útját Philippopolishoz nem mészze el állották holmi orosz emberek, 's azt a' nála lévő levelektől megfolytatták.

Zemlinből Febr. 25 dikén. Mihelyt meg hallották a' Jantsárok, hogy az újonnan tett Belgrádi Basa Aga Mustapha, 9000 emberrel akar hozzájuk menni: mingyárt ismét zenebonáskodni kezdettek, 's minden tartozkodás nélkül megizenték neki, hogy ha csak 300 emberrel megy hozzájuk szívesen el fogadják; különben pedig a' kapukat előtte be zárják, 's magokat utolsó sepp vérekig oltalmazzák.

Végezte a' Készthelyi levélnek.

Az Abrahami hegyen mulatván kellemetes tárgy volt szemeimnek, onnét a' Balatonon minden felé jövő menő kotsikat nézni. Különösen kívágó Örs és Boglár között, a' hol a' Balaton keskenyebb, Somogy és Szala vármegye egészen öfzve volt a' sok egymást érő kotsik által egymással ragadva, a' mellyek Nemes Somogy vármegye' parantsolatjából szüntelen hordották által a' követ, a' mint értettem a' végre, hogy posta utak és hidak készíttessenek belőle.

A' halandóság mindenütt a' merre jártam mind most nagy, mind pedig a' múlt esztendőben is nagy volt. Némelly Ekklesiákban, a' mint az Ekklesiák' laistromaiból láttam, a' múlt esztendőn két söt harmadfél annyira is ment a' halottak száma, mint egyéb közönséges esztendőkben menni szokott. Legtöbben holtak meg az akkor igen uralkodott vérhasban. Nagy szerentsétlensége ezen tájjéknak az egésségtelen házokon és a' köznépnek kéméllést nem esmérő dietáján 's egyéb balvélekedéseint kívül különösen az is, hogy a' városok, mellyekben értelmes Doctorok vagynak, igen távol esnek és körül belől senki sints, a' ki a' betegségeknek gyógyításához fundamentomosan értene. Söt némelly helyen a' Nemes vármegyének minden vígyázása mellett is a' borbélyok olyan nyavalyák' orvoslásába ártják magokat, mellyekhez semmit sem értenek.

A' gabona és bor ezen a' tájon is drága most, mint másutt. A' rósnak kilája 7 forint, a' bornak akója, a' szerént a' mint a' hegyek fekvése és a' bor jósága van 5 és 6 forint.

Ennek a' környéknek természeti állapotja minden tekintetben megérdemli, hogy az ahhoz értő tudósok, figyelmetességeknek egy részét reá fordítanak, és azokat a' kintseket, mellyeket itt a' természet a' gondos vizsgálóknak mutat, jobban kikerésnék. Annyi mindjárt az első tekintetre is, akárkinek is szembe tűnik, hogy az egymást kelemetesen felváltó hegyek, völgyek és a' Balaton tüköre igen gyönyörűen teszik ezt a' különben is sok szép természeti jókkal gazdag vidéket.

Olasz Ország.

Mediolánumból Febr. 15 dikén. Az új Kormányfővizetők hivataljokba lett beálása, az új Konstitúció közönségessé tétele, katonai muzsika, ágyú dörgés közt ment véghez. Generál Murat fel olvasta az első Konzul végzését, 's egy fontos beszédet tartott, mellyben a' Respublika tzeljät rendelését elő adja, 's a' többek között ezekben juttatja az új vizetviseleőknek fő kötelességeiket; mellyet (ezek a' Murat kifejezései) akkor gyakorolhatnak, midőn egy Licurgus böltsességét, a' Nagy Sándor vitézségével magában egyesítő Nagy Ember, Bonapárte, a' Respublikának, a' törvényeknek új életet tudott adni, Európa Hatalmasságait meg békellette a' vérengző hadakozás után, a' Frantzia Revolúciónak, határt vetett.

Velentzéből Febr. 8-dikán. Elb a szigetnek mennél hamarébb leendő által engedését sürgeti a' Frantzia Respublika. — Még a' békekesség időkben is fog, egy 6000 emberből álló Frantzia sereg Toskanában lenni.

Frantzia Ország.

Párisból Febr. 12 dikén. Egygy Frantzia újság említi, hogy a' Törvény tudó Duklos halála által, a' leg tüzesebb pártfogóját vesztette el az igazság. Azt említi rólla, hogy midőn Duklos valamelly hozzá folyamodott ember perit, egy barátjára bizta, de ez azt, egygy írásbeli bizonyosság nem idején való halzna véte-

le-által el vesztette volna: Duklos meg adta a hozzá folyamodottnak a maga pénziből azt a summát, a mely a perben kérdésben volt. — Az említett újság más Prokátorról is emlékezik, tudniillik Chamillardról, ki hasonlóképpen kifizetett egygy Embernek tíz ezer forintot, melyet ez az ő hibája miatt el vesztett. Az efféle példák minthogy nagyon ritkák, éppen azért különösöknek tetszenek.

Párisból Febr. 16 dikán Ez előtt mintegy két héttel egy könyv jött ki, mely az első Konzul életét foglalja magában, a summája ide megy ki. Bonapárte Napoleon 1769-ben Augustus 15 dikén született, Korsikának Ajaccio nevű városában. Gyermekségében a katonai dolgokat tanulta Briennében (Kampaniában) a hol kezdődtek ki fejlődni előfzör ritka tehetségei, 's különös talentomai, melyeket azután Párisban jobban jobban ki palléozott. Midőn a Párisi Érsek, a katonai iskolában lévő Tanulókat a szokás szerént bérálta, 's a többek között Bonapárte nevét is megmudakozta, olly bátran felelt a kis Bonapárte, hogy azon az Érsek elbámúlt. Midőn kérdés támadott volna, hogy mitsoda Szent volt az a Napoleon, a kinek nevét Bonapárte viseli: ez azt feleli hasonlóképpen bátor hangon: hogy az Korsikai Szent volt. Mikor a Revolutzió kiütött: 20 elztendős volt, 's nagy tüzzel buzgott azok mellett, kik a revolutziónak pártját fogták. Folytatta azomban a hadi dolgokra tartozó Tudományok tanulását. Midőn az An-

glusok Toulont ostromlották, már akkor az Artilleria mellett szolgált. Társai ezen ostromlás alatt az ellenség kemény tüzelése miatt majd mind elhullottak, vagy megsebesítettek. Bonapárté azonban hideg vérrel csak folytatta az ágyúzást, 's észébe se jutott hogy még félni is kellene. Barrás, vőlt Director által annyira ment, hogy reá egy Kommandó biztatott, azután pedig az Olasz Országi sereg első Generálissává tétetett. Itt nyitott a' szerentse előtte olyan útat, mellyen ő különös talentomai által olly sebesen előment, hogy utóljára a' Respublika azon Hivatalára eljutott, mellyben egész Európával magát meg esmertette. A' veszedelmeket, mellyek meg akadályoztatására izelőztak, szerentsésen elkerülte mindenkor. — A' Frantzia Respublika boldogsága, kívánja, hogy Bonapáte soká éljen; kinek állhatatos fel tetele az, hogy ő, csak a' békességben virágozható mestersegek, tudományok hathatós pártfogása által szinte ollyan hirt nevet szerezzen magának, mint szerzett, fegyvere, vitézsége, a' Politikai dolgokban való bé látása, a' békesség helyre állítása által. Ő ragadta ki a' Respublikát a' szomorú függetlenség állapotjából, mellybe azt az alacsony lelkű Exdirectorok igazgatása taszította; ő állította fel azt a' rendet, melly egy 30 millióból álló Nemzet sebeit meg orvasolta.

A' Februárius 17-dikén költ Párisi hivatalbeli újság említi Touloussaint Louverturert, egygy igen nevezetes proclamatióját, mellyet ő még Nóvember 25-dikén tett. Sz. Domingóban,

közönségessé. Az ő ki fejezései, mint megannyi bizonyosságai jó szívének, a' jó erköltsök szeretetének, kiváltképpen pedig annak, hogy a' jónak, és roszsznak, szabados dolognak érzése, oly mélyen bé van óltva az emberek szívébe, hogy az még a' kevés pallérozású Amerikai Fekete előtt sem érthetetlen, ha valaki arról beszéll, a' mi az embernek szoros kötelessége. A' többek között így szól Toussaint: „az Isten akarata nélkül az ember semmi, az embernek, annyival inkább keresztyénnek nem szabad felhagyni kötelességeivel. — A' ki az Isteni gondviselés vezérlését nem követi: annak szomorú vége lesz.“ Azután szól Toussaint az erköltsök meg vesztegetéséről, az Afzszonyi nem már ott is közönségessé lett szemtelenségéről, 's azt mondja: „a' vallástalan, meg vesztett erköltsű emberek voltak azok, a' kik a' Revoluzió ideje alatt, leg több gonoszt okoztak közöttünk. A' ki az Isten parantsolatit meg veti lételének Főökát nem szereti, hogy szerethetné az felebarátját? Az olyan gyermek, a' ki szüléit nem tiszteli, hogy venné bé a' más idegen jó tanácsát? A' neveléssel való nem gondolás, úgymond annak az oka, hogy az emberekből zabolátalanok, dologtananok, tsavargók, tolvajok lesznek, és hogy sokan a' szabadságot abban helyheztek, ha minden büntetéstől való félelem nélkül tselekedhetik azt, a' mi nekik tetszik.“ Ezen kívül ki kél Toussaint az Afzszonyi nem azon része ellen is, melly a' szemtelenséget annyira vitte, hogy abból kereskedést üz, idejét, tsak a' maga tsinozgatásában töli el, 's a' t.

Némelly Mamelukkok érkeztek Párisba; Egyiptomból többen is jönnek még; kik egy a' Tuillieriai palota őrzésére rendelt seregetskét formálnak, az első Konzul test őrzőivel egyesítenek, 's a' Bonapárte adjutánsa alatt lesznek.

Az úgy nevezett Párisi Újságban azt olvassuk, hogy a' Konzulok a' következő dolgokat végezték Febr. 5-dikén:

Hogy mind azon nevezetes, tudományokra vagy mesterségekre tartozó dolgok, mellyek a' Frantziák Egyiptomban való léte ideje alatt szedődtek öszve, a' Frantzia Respublika költségén tétetnek közönségessé; 's hogy mind azok a' tudósok, kik öszve-fzadéseken dolgoztak, a' belső Minister által egyesíttetni fognak, 's arról szorgalmatoskodnak, hogy ez a' külömbféle tárgyú munka jó rendbe szedetessen, 's közönségessé tétessen. Ezek a' Tudósok mind addig megtartják Egyiptomban vólt fizetéseket, míg a' munka el nem készül. Az a' haszon, melly bé fog jönni ezen munka el adásából, a' ki-adók közt fog felosztatni. Végezetre az ezen munkán dolgozók, magok közzül egygy Tagot fognak ki nevezni, ki a' Könyv eleibe valamelly szükséges históriai bé-vezetést ír, 's a' munka magános részeit úgy rendbe szedi, a' mint a' matériák kívánják.

Anglia.

A' Parlamentomi dolgok folytatása.

Az Alsó-Ház gyűlésében a' többek közt James így szóllott: „Sokat érdemlett Rob-

s. on hivatalbeli Társaitól midőn olly tüzzel sürgette a' közönséges pénzből tett költség megvizsgálását. Jegyzéseit, mellyek figyelmetességet érdemlettek volna unalommal 's botránkoztató nyavetással halgatták az Alsó Ház tagjai." — Erre a' költségekre vigyázó Cancellarius ezt felelte: „Nem vagyok idegen attól, hogy minden kedvezés nélkül megvizsgáltságson, mint vittük a' költség eránt ránk bízott kötelességet; sőt magam meghívom Robsont ezen vizsgálásra. Éppen nem gondolkozom úgy hogy a' Kormányfő maga viselését meg ne kellene hányni vetni, sőt azt itélem, hogy az egyébkor is ugyan, de kivált mikor a' Nemzet költsége forog kérdésben éppen elmulthatatlan dolog. Nem foghatom meg azt a' mit James említ, hogy Robsont a' beszédéért kinevették volna. Részemről azzal a' tisztelettel hallgattam, mellyel eránta, mint a' Parlamentom tagja eránt viseltetem. Úgy tartom, hogy az Alsó-Ház is egész figyelmetességgel hallgatta beszédjét, a' tőlle elő adott dolgok fontosságához képest. Sok-fzó volt a' Mintóra bízott 1, 200 000 forintról mellynek egy részre Egyiptomi Táborunkra fordítatott: de a' számadásából kiteszik, hogy azt, a' rendelt végre fordította. A' mi a' költségek ideje feljegyzését illeti, a' hol tsak lehetséges volt mindenütt fel van az írva. Azok a' kik az efféle dolgokhoz értenek; jól tudják, hogy sok ilyen esetben az időt feljegyezni lehetlen, és hogy ezt tselekedni néha annyi volna, mint az onnan szármozott hasznot le-rontani akarni,

Londonból Febr. 10-dikén. London napkeleti részén lévő új tized, melyet Hertzeg Bedfordt épített, már csaknem egészben elkészült. A' Város Tanácsa ezt az új részt a' lehető módon akarja ki tsinosíttatni. Nem lesz ennél szebb rész egész Európában, akár épületeire, akár sétáló helyeire nézve.

Londonból Febr. 13-dikán. Fox, a' többek között ezeket mondotta, a' Ministerekkel ellenkező rész magános gyűlésében. „Azóta, mióta szerentsém volt leg utóljára a' gyűlésben beszélni, a' békesség helyre állott. Némellyek azt állították, hogy én ezen történeten különös örömemet mutattam. Annyi igaz ezen állításban, hogy örömem nem volt tettetett; tudillik így gondolkoztam: mindég jobb a' békesség, mint egy szerentsétlenné tevő, 's a' politika ellen folytatott hadakozás. Azt is szememre vetették sokan, hogy azon is örültem, hogy a' hadakozás reménylett. tzeljából semmi se lett, 's hogy az nem úgy ütött ki mint lehetett előre gondolni. Igen is, azt mondtam, 's most is azt mondom; örülök rajta, hogy azon had nem úgy ütött ki, mellynek tzelja a' Bourboni Ház, a' Frantzia Nemzet akarátja ellen lejendő helyre állítása volt. Hanem a' káros békességnek soha sem örültem: sőt igen nagyon szívemen fekszik, hogy Anglia meg aláztatott, Európa dolgaiban való nagy befolyását elvesztette, 's elábbi fényessége homályba borúlt. A' Franziákkal folytatott hadnak nagy hasonlatossága volt az északi Amériikai háborúval. Akkor örvendtem azon, hogy

az Amerikaiakat akaradjok ellen adó fizetőinké nem tehetük: azomban pedig más rélzről sajnálottam, hogy a' 13 Tartományt el vesztettük. Így gondolkodtam akkor: tsak még is jobb északi Amerikát el vesztetni, mint a' szabadság el nyomásával eránta jussunkat feltartani. Ezen okból szegeztem magamat mindég azon had ellen, mellynek tzélja a' vólt, hogy a' Frantzia Nemzetre valamelly, neki nem tettsző igazgatás formáját, 's egy uralkodó familiát toljunk akarata ellen. — London népességét, ha az idegeneket is oda számláljuk, 1 millióra teszik; a' Házak száma 167,000-re megy. Látni való hogy London mind Párisnál, mellyben 600,000 lélek van, mind Konstántzinápolynál, mellyben 700 ezer lakosok vagynak, szembetünöképpen nagyobb.

Londonból Febr. 15-dikén. Az alsó Ház Febr. 8-dikán esett gyűlésében James, minekutánna, némelly sértegető ki felezéseit, mellyek *Addington* ellen szájából kiszaladhattak, mentette volna: azt kívánta, hogy az el költött pénzről való számadást fel kellene a' város közönséges helyeire ragasztani, hogy annál idege nebb lenne a' nép attól, hogy valaha a' múlt háborúhoz hasonló véres irtoztató, hadakozáshoz kezdjen. Angliára nézve úgymond igen veszedelmes a' szárazon való hadakozás: mivel fekvéséhez képest hatalmát tsak tengeri ereje által nevelheti. — *Addington* a' többek között azt mondotta, hogy közönségessé lehet ugyan a' már rélzzerént meg vizgált számadást tenni: de nem

a' Ja mestől elő adott; hanem az oda szükségképpen tartozó jegyzésekkel.

Egy Halifaxból (északi Amérikanak új scotia nevű részében lévő ki kötő helyből) December 8-dikán írt levélben, a' következő szomorú történet olvastatik: egy kis hajó, melly a' kikötőhelyből ki indult, a' tengeren meggyűladt, mellyen 28 személyek voltak. Kik, hogy a' láng közzül ki szabaduljanak, tsónakra ültek, 's a' dühös haboktól 8 napokigide 'stova hányattattak. Tsak öten szabadulhattak ki a' szertélenek közzül. Egy Anya is belé holt a' tengerbe három gyermekével, 's a' hajótska Kapitányával egygyütt.

Helvétzia.

Bernából Febr. 15-dikén. Úgy mondják, hogy az a' Constitutzió formája, mellyet polgár Reding Párisból hozott magával, némelly nehézségekkel van öszve-kötve. A' Respublika organizátziója a' következő módon vétetett munkába: A' fő gyűlés nevezi ki, minden Kántonból a' választható Tagokat, még pedig úgy, hogy a' ki-nevezettek száma olly arányúságban (proportzióban) légyen a' több Tagokhoz, mint egy a' százhoz. Ezek közzül ismét négy Tagot választ, a' Tisztviselőkre vigyázó rész; ugyan annyit a' Kántonok Tribunálja is. A' már ki választott 8 Tagok még négyet választanak magokhoz. Ide járúl még az a' 12 Tag is, melly a' Senátustól tetszése szerént neveztetődik ki. Mind öszve ezen 24 Tagból állanak a' Válasz-

tók; a' kik nevezik ki a' 10 vagy több számból álló Collegiumok Tagjait, a' Kántonok nagyságához képest. A' Collegiumok rendeltetése az, hogy azok fogadhatják el a' Senátustól hozzájuk küldött közönséges Constituziót: mindazáltal ők is tartoznak valamely Kánton organizációjára tzelező vélekedéseiket a' Senátussal közleni.

Helvetziából azt írják, hogy ama híres Nesselmann Januárius 24-dikén meg hólt 70, 's egynehány esztendőskorában. Az említett nagy ember egy volt a' leg jobb Tanítók, nevelők közül. Magát tanítványival a' leg jobban tudta szeretetni, azoknak szívét maga eránt való bizodal-
mát megnyerni, indulataikat a' szükséges határok között tartani. Az ő tanítványi voltak, a' híres Legrand, Laharpe. Még 70 esztendőskorában, olly elevenek voltak tehetségei, hogy azok minden bé szitt hibás vélekedéseket meg gyözhettek, mellyek rendszerént, az emberekben idővel mélly gyökeret szóktak verni. Vénkorában kezdett a' Wolfiana Philosophia által szerzett systemája híjánosságáról gondolkodni, 's a' Kánt munkáival közelebbről meg esmerkedni: de a' kit ő egy még tökéletesebb Philosophia előjáró követének nevezett. Mikor a' zürzavar vá ütött Helvétziában, magát sem egy, sem más részhez nem kaptsolta, a' politikai dolgokban soha se avatkozott, 's semmit jobban nem ohajtott, mint azt hogy az ő hivatalt viselő Tanítványi, kik sokszor egymással veszekedtek, a' Hazá hasznára öszve békéljenek. Erezte mindazál-

tal a' tsendes természetű Öreg a' Revoluzió sujját, a' midőn először ugyan a' Frantzia katonák által mindenéből ki pusztított, 's a' familiáján véghez vitt illetenség által szomorított; azután pedig akkor midőn az Austriai katonák által el fogtatott. Mindenüve kísérte az Öreg Nesemant. az a' magával való leirhatatlan megelégedés, mellyet csak a' hozzá hasonló jó emberek érezhetnek, 's a' melly ötet még fogságában is alkalmatossá tette fogoly társai vigasztalására.

E l e g y e s   L e v e l e k .

Indiában újra párt ütés támadott. Az a' Dekoit nevezetű nemzet, melly már egynehány esztendővel ezelőt a' napkeleti Indiában kereskedő Anglus társasággal véres tsatákba elegyedett, 's Angliát is nagy nyughatatlanságba hozta ismét fegyverben áll, 's már veszedelmes kiütéseket is tett. Ezen pártosoknak egy tsapattya Ramghurnál éppen ott ütött ki a' hol sok ilyen már kézbekerített pártütőkkel, útakat töltettek, vagy erdőt írtattak az Anglusok. Ezeket rab lántzaikból kiszabadítván felfegyverkeztették. Az Angliai zsóldon vitézkedő Indiai katonák tüzessen rájuk ütöttek ugyan; de szerentsétlen ki menetel el, mert a' nagyobb erőnek engedni kéntelenítettvén, azoktól mind egy lábíg felkontzoltattak. Ezek a' pártosok, az általok meg szabadított gonoszlévőkkel egyesítvén magokat, egy sűrű erdőben ütöttek tányát,

a' honnan gyakran kiütnek, pufztítnak, 's mindent feldúlnak, a' minthogy már ama híres Aurungbaad városát, mellyet 1799-dik esztendőben Juggo Deo is feldúlt, minden élsházaival egygyüt hamuvá tették. A' vezérek ezeknek a' partosoknak igen próbált ember, 's ki is Carnatic tartományában, meg hólt Nábob vezérlése alatt hajdan nagy hivatalt viselt; de Nábob valamelly Anglusok ellen véghez vitt roszsz tetéért ugyan azoknak kezekbe adta, hogy annál inkább boszszúját tölthesse rajta. Ez az; a' ki a' déli részen fekvő tartományokban pártütésre ingerlő levelei által nagy felzundulást okozott, 's ebben a' mostani Nábob barátitól elősegélt zenebonában is egyet értőleg van a' Pölygár partosokkal.

Az Amérikai egygyesült Státusokban különösen kedvellik az emberek a' barom tartást, 's a' sajt csinálást. Esztendőnként ajándékokat szoktak a' tehetős gazdák adni a' Státusok Praesesének. Így a' múlt Karátson havának 20-dikán olly képtelen nagyságú sajtot vontattak ezek bé hat lovas szekéren Vashington városába, hogy annak látására a' város nagy része öszve tsődült. Januárius I.ső napján három Pap és teméntelen nép nagy processióval vitték ezt a' ritkaságot új esztendői ajándékba a' Státusok Praesesének Jeffersonnak.

(Fél árkus Tóldalékkal)

T O L D A L E K

A Magyar Hírmondónak, Mártziusnak 9. dik napján 1802-dik Esztendőben költ árkusához.

SICARD VISZONTAGSÁGAI

Tudva van mind azok előtt, kik az újabb történetekre figyelmeztek, az az irtóztató kegyetlenség, mellynek a' Frantzia Revolútzio kezdetében sok jó lelkű hazafiak, leg egyenesebb szívű polgárok is áldozatai lettek. Elég ok vólt az említett Republikában a' szerentsétlenné való lételeire az, ha valaki másképpen gondolkodott, mint azok a' polgárok, kik magokat a' fel-lázaltott nép pártfogóinak, a' vért szomjúhozó pártosok fejének adták ki. Sok egyenes gondolkodású hazafiak a' tömlötz fenekén heverték; sokaknak meg fogatására elég ok vólt az, hogy valamivel bírtak. Olly lábra kapott a' zenebonások közt a' dühösség, hogy a' miatt a' vér szópók mintegy megrészegedvén, mindenfelé kéttségbe esést, pufztúlást terjesztettek magok körül. Egy vólt az ártatlanok 's méltatlanul szerentsétlenségbe ejtettek közül ama nevezetes Világi Pap Sicárd *) kinek szívre ható történetei annyival inkább meg érdemlik a' figyelmetességet, mivel

A a

---

* Ama híres l' Epie Világi Papnak tanítványa, ki fel találója, 's gyarapítója vólt Frantzia Országban s

egy volt ő az emberi nemzet boldogságát akár mimódon munkálodók közül, ki a' szánakozás ra méltó siket-némák tanításában olly hűségesen forgolódott, hogy azok őtet méltó jussal nem csak tsupán Tanítójoknak, hanem jóltévőjöknek 's Attyóknak tartották. Maga írta le Sicárd vizontagságait a' múlt esztendőnek Augustus hónapjában, mellyből a' nevezetesebbeket közöljük Erdemes Olvasóinkal.

A' Nemzeti gyűlés, így ír Sicárd, azt végezte; hogy a' Papok magokat esküvéssel kötelezzék a' Constitutió elfogadására. Ezen végezésben a' volt a' különös, hogy ámbár meg engedődött is az, hogy erre akarajok ellen ne kényszerítettessenek; még is azomban azok, kik ezt nem tselekedték; engedetleneknek; nyakasknak tartattak.

A' minden fundamentom nélkül gyanakodó Párisi Municipalitás, száma nélkül való polgárokat, kik között sok úgy nevezett Nyakas Papok is voltak; tömlöztre hányatott; 's az irigység által indíttatván, sokakat ki tett a' maga dühöségének tárgyául.

Keservesen esett a' nékem, hogy egy olyan rozsz szívű ember lett halálos ellenségemmé, ki-

---

Siket-némák oktatásának, kit II-dik József Párisban létekor méltónak ítelt, hogy több ízben meg látogasson, 's a' kikez egy derék embert küldött Bétsből, azon oktatás módjának meg tanulására. Azután állott fel Bétsben a' siket-némák Institutuma, melly szerént most Hazánkban is, Vátzon, Mártius 19-dikén fog, hasonló Institutum fel állani:

vel az előtt sok jót tettem; mindent el követett ő az én megbuktatásomra, 's addig meg nem nyugódott, míg a' Pártosokkal egygyet értvén, az megfogattatásomat a' felsőségénél ki nem dolgozta; mellyet végre is hajtott, Augustus. 26-dikán 1792 dik élesztendőben. Midőn abban foglalatostkodnám, hogy a' siketnémákhoz menjek, 's némelly barátimnak írt leveleimet a' postára vigyem, bé toppan hozzám egy Mercier nevű szomszéd asztalos, a' Municipalitás parantsolatjából hatvan fegyveres emberrel; jelenti, hogy őrizet alá akar venni. Mindenemet felkutatta, elpésztelte, sok kérésem után sem engedte meg, hogy a' leveleimet elküldhessem. Azt kértem tőle, ha szabad e' magammal a' Bréviáriumomat elvinni, egy a' keresztény Vallásról írt könyvvel egygyütt, mellynek midőn a' titulusát meg látta, azt mondta, „hogy abban a' Revolútió dolog van, 's a' Prothocollumba is be kell annak menni, hogy azt magammal el akarjam vinni.“ Ezután annak a' város tízedjének Tanátsbeli Deputátusai eleibe kísérték, az egész útza szemeláttára, a' mellyben, laktam. Némelly Deputátusok el nem titkolhatták oda vitésémen való örömeiket, 's a' midőn egymást tudakozták, mitsoda színt adjanak el fogattatásomnak, egygy, azt felelte: „csak azt kell mondani, hogy a' Papok Sicárdnál titkos gyűléseket tartottak.“

Délutánni öt óra tájban a' városházához vittem gyalog, fegyverek között. Mentünkben még halván egy jó szívű katoná nevémet, erántam való jó indulattját érzékeny szavai által fejez.

te ki, 's a' többek között az emberi nemzet barátjának, a' Siketnémák jóltévő Attyának, a' híres l' Epée méltó követőjének nevezett, 's Lock-al, Condillac-al hasonlított öfzve. Nem annyira ezen fellengős titulusok hatották meg szívemet, mint az, hogy ő idegen létére kívánta magával fel oltani szomorúságomat. Itt a' végre hajtó Deputatiónak, melly setét bölthajtás alatt gyült öfzve, ilyen szókkal adtak által: „ihol Sicárdot hoztuk elötökbe, ha nagyobb hatalommal bírnánk, többeket is hordhatnánk a' törvényszék eleibe“ a' felelet a' volt erre „éppen most gyakoroljátok, a' Némzet által reátok bizott leg felsőbb hatalmat; hordjátok ide mind azokat, a' kiket tsak találhattok!“

Még a' Breviariumomban lévő jegyzéseim is meg vizsgálattak, hogy nints e' azokon valamely Revolutió ellen tzelözó írás. A' sok ott lévő szerentsétlenek között, kik magok se tudták, mi okon zárattattak velem együtt abba a' színbe mellybe az előtt széna állott, volt egy tiszteletre méltó öreg is, a' város Greve nevü vidékének Plébanusa, ki reám esmervén, karjaim közzé borúlt, 's a' maga szerentsétlenségéről tsak nem el felejtkezvén, az enyímen törődött. Itt találtam sok barátimra, kik hasonlóképpen részt vettek szánakozásra méltó sorsomban. Az éjtzaka be következik; a' jó szívö Öreg meg oltja velem szalma ágyát, 's midön éppen ahoz készülnek, hogy fáradt tagaimat a' nyúgodalom által meg pihentessem, hát imé két, az Institutumban egygyütt munkálódó társaimat hozzák, Lau-

rentet, ki egy igen jó szívű Pap volt, és Labroucket, kit csak a' velem fel tartott barátság ejtett gyanúságra. Mihelyt ez az utolsó meg látott, ilyen érzékeny szókkal szólott hozzám: „szerentsésnek tartom magamat, kedves Tanítóm, hogy veled egygyütt szenvedhetek, 's hogy az ilyen igaz ügyért való üldöztetésre méltónak találtattam.“

Azomban az én siketnéma tanítványim, kiktől meg fosztattam, más nap a' tömlözhöz jöttek, engedelmet kérvén tőlem arra, hogy a' Törvényhozó Gyűléstől visszafizá kívánhassanak; nevezetesen M a s s i e u, igen jeles eszű, és legjobb szívű tanítványom, a' tömlöztartó jelenlétében olly érzékenyen kimutatta miattam búsongó iudulatait, hogy az mindeneket szánakozásra indított, 's egygy ilyen forma esdeklő írást is nyujtott bé a' Törvényhozó Tanács Elölülőjének: „A' Siketnémák meg fosztattak kedves Tanítójától, édes Atyóktól. Sicárd, mint valamelly gonosztévő, a' tömlötben szenved, az a' Sicárd, kinek egész élete abban tölt el, hogy előttünk a' kötelességeket, a' hazát, szeretetre méltóvá tegye. Ő tőle tanúltuk azt, a' mit tudunk; nála nélkül hasonlók lettünk volna az oktalan állatokhoz. Az ő tőlünk lett elragadtatásától fogva bánatos szívünk utánna sóhajtozik, adja az Úr nekünk visszafizá, ez által boldogokká téssen bennünket.“ Ezen érzékeny levél a' Gyűlés előtt elolvastott, mindeneknek nagy meg elégedésekre, 's a' végeztetett, hogy a' belső dolgokra ügyelő Minister adja okát, hogy merete el fogatni a' siketnémák tanítóját?

Nem állhatom meg, hogn itt Duhammel nevű jó szívű segítő társamról háládatos említést ne tegyek, ki a' siketnémákkal oda jött, 's azért esedezett a' Gyűlés előtt, hogy Sicárd helyébe inkább őtet tegyék tömlötzbe. A' gyűlés csak nem el ragadtatásban hozódott, illy ritka nagy lelkeség hallására.

Azomban egy két nap el múlik, még sem hajtódik végre Gyűlése végzése. Már közel vólunk ahoz a' rémítő naphoz, September 2-dikához, midőn a' község Prókátora Manuel, ezekkel kívánt el tsábítani bennünket; „én az Uraknak úgymond, vizualztalására jöttem ide; mert harmincz hat óra múlva, a' Municipalitás akaratyából mind azok ki küldetnek a' hazából, kik a' polgári hitet le nem tették, 15 nap engedődik a' készülésre, úgy mindazáltal, hogy kinek kinek meg kell mutatni elébb, hogy ő Pap; mert jó téteménynek lehet azt tartani, hogy most az ember el hagyhatja Frantzia Országot.“

Ezután már közzülünk ki ki arról beszélgett, hogy tehesse hazájából való ki küldetését leg alább ürhetővé. Én egy városba szándékoztam meg telepedni, a' hová a' siketnéma Institutum fel állítása végett hivatalom is vólt. September második napját meg előző estvén, három Commissáriusok jöttek bé hozzánk, hogy a' ki küldetendőek nevéet fel jegyezzék. Én is fel íratom nevemet, de mivel utánna tétettem: „a' siketnémák tanítója,“ szerentsémre a' iőbb nevek laistromából ki töröltek.

Nem tudtam helyes okát gondolni ezen le

tartóztatásomnak. A' barátim, kiknek neveik fel jegyeztettek, nyakamba borúltak 's zokogó szavakkal tölem bútsút vettek; — Soha se vonzódik jobban egymáshoz az ember, mint ugyan azon egy szereztsétienségben. —

A' roppant nagyságú fogház egy szempillantás alatt ki ürült. Le nem írhatom, melly nehezen esett nékem; ez az unalmas magánosság: de a' melly nem sokáig tartott, mivel az el vitt foglyok helyébe nem sokára másokat hoztak.

Melly nagyon el álmélkodtam, midőn más nap reggel megértettem, hogy azok, kiket tegnap estve ki éreztettek; nem haza; hanem az Apátúrság mellett lévő tömlőtzebe kísértettek. Azonközben a' belső dolgokra ügyelő Minister, a' Párisi Polgármesternél tudakozódott az én megfogattatásom okáról. Ez azt felelte; hogy az eránt a' végre hajtó Daputacionál kell kérdezősködni; de ez is le rázta a' dolgot a' nyakáról. Az alatt a' Tizedem gyűlése, egy nappal az előtt azt végezte: „hogy a' törvény én reám nézve tellyes erőben végre hajtó djon; mivel már a' meg van bizonyítva, hogy én a' Tyrannismus nagy pártfogója vagyok, mellyre nézve engem mennél hamarább le kell tenni hivatalomról, 's azt Sálvánna; mint tudós betsületes embernek kell adni.“ El közelgetett a' méiszárlás ideje. Eppen két óra volt délután Sept. 2 dik napján, midőn a' lármát jelentő ágyúkat el sütötték. Mindnyájan meg rettenünk; egy közzülünk az ablakhoz megy; látja; hogy sok katonák tolonganak a' városháza

udvarán, 's a' midőn az ágyúzás okát tudakozza, azt felelik néki: „mert Verdun városát (Lotharingiában) meg vették a' Pruißzusok.“ Ez nem igaz vőlt, mivel annak meg vétele, azután esett egynehány nappal; Nem is titok már többé, hogy az az öldöklésre való jel adás vőlt, a' midőn minden hóhérnak meg vőlt parantsolva, hogy a' gyilkolást mihelyt az ágyúk harmadszor ki süttetnek mindjárt el kezdjék.

Végezte következik.

Illustrissimo Domino

Andreae Semsey de Eadem

Ins. Ordinis S. Stephani Regis Apostolici Equiti etc.
Dum Ei dignitas Personalis Praesentiae Regiae in
Judiciis Locumtenentis collata esset.

Georgius Nemes Agens Aulicus.

Altae sunt aedes Astreae, ubi dividit Ister
Antiquas urbes socias, matresque per orbem
Pannoniae: hic hortos olim coluisse feruntur
Romulidae, plus quam divina cum arte paratos.
Nunc est iustitiae sedes, et curia Regis,
Et Themys hic mater resident, Astreaque nata a),
Filius Accedit iusti pro Praeside Regis,
Qui tenuisse locum proprium Te Semsey iussit.
Nulla est sub coelo sedes, quae dignior ista.
I dilecte Deo, Themidi, Regi, populoque,
Accipe praesidium a solo Tibi Rege paratum,
Et duce Iustitia fortis rege ferrea jura b).

a) Astrea filia Iustitiae seu Themidis: allusio
ad Tabulas Septemviralem, et Regiam.

b) - - - ferrea jura

- - - populi Tabularia, Virg. Georg. L. II.
Viennae 1. Martii 1802.